

28 Theologische boeken

Twee preken ds. Venema

In de Kanselserie van uitgeverij De Ramshoorn verscheen deel 8, "Het geluk van Gods volk", met twee preken van ds. E. Venema. De eerste preek gaat over Psalm 146:5, "Vader Jakob en zijn nageslacht". De tweede preek heeft als titel "Efraïm tot God bekeerd", over Jeremia 31:9. „Toen kreeg Efraïm waar hij zelf geen recht op had, maar toegerekend uit het Goddelijk recht, onder

het kruis. (...) Onder de bloedge-rechtigheid van Christus, uit de doorboorde Middelaarshanden, werd Efraïm Gods eerstgeborene." Ds. E. Venema (1922-2003) was predikant van de Gereformeerde Gemeenten.

Het geluk van Gods volk. Kanselserie deel 8, ds. E. Venema; uitg. De Ramshoorn; 31 blz.; € 9,95

Wet en Evangelie

Bij uitgeverij Snoek verscheen "Een christelijke samenspraak uit Gods Woord over het onderscheid tussen de Wet en het Evangelie". „Lees men dit boekje in zijn geheel, men zal het niet uit handen leggen, zonder te moeten erkennen, dat de schrijver wakker gestreden heeft voor "de rechtvaardiging alleen uit het geloof", tot vertroosting van godvruchtige, bekommerde

zielen", aldus de toenmalige uitgever J. I. Doedes in 1884. Ook auteur Petrus Datheen (1531-1588) wenste dat dit werkje door velen gelezen zou worden, zo blijkt uit zijn inleidende woord.

Een christelijke samenspraak uit Gods Woord over het onderscheid tussen de Wet en het Evangelie, Petrus Datheen; uitg. Snoek; 119 blz.; € 14,40

Kernpunten eindtijd

Op een dag komt Jezus terug. Dat heeft Hij beloofd en dat is waar de gelovigen op hopen. De periode tussen de hemelvaart en de terugkeer van Jezus noemen we de eindtijd. Het boek "Kort en krachtig over de eindtijd" gaat over deze laatste periode, de terugkeer van Jezus en het leven op de nieuwe aarde. „Mijn diepste verlangen is dat we door dit boekje met rijkhalzend verlangen blijven uitkijken naar de wederkomst van onze redder Jezus", aldus de auteur in het woord vooraf. Ron van der Spoel is predikant in Zuid-Limburg en werkt daar namens het Leger des Heils als pionier.

Kort en krachtig over de eindtijd, Ron van der Spoel; uitg. KokBoekencentrum; 71 blz.; € 11,99

Twaalf preken

De titel van deze bundel met twaalf preken, "Hij doet welhaast uw heilzon dagen", gehouden in verschillend gemeenten, is genomen uit Psalm 43:5. Auteur ds. G. Pater zegt hierover: „Dat de titel genomen is uit de berijmde Psalm 43 vers 5, geeft aan de mogelijkheid en de noodzakelijkheid bij de Drie-enige God vandaan dat het Licht opgaat in de duisternis van onze actieve doodsstaat. Ons uitzien is dat deze eenvoudige preken door de Heere gebruikt mogen worden tot levendmaking van verloren zondaren." Ds. Pater is predikant van de gereformeerde gemeente te Ouddorp.

Hij doet welhaast uw heilzon dagen. Twaalf preken, ds. G. Pater; uitg. De Schatkamer; 266 blz.; € 19,95

Freek de Jonge verbeeldt zijn vader romantisch

● Jan van der Graaf

Freek de Jonge in het RD. Dat mag een zeldzaamheid heten. De cabaretier ofwel de seculiere voorganger van de moderne kansel komt hier nooit ter sprake. Maar Freek is bezig met het schrijven van zijn memoires.

Het tweede deel was er al, "Reikhalzend verlangen". Dat bevat een boekje uit 1987, "Zaansch Veem", met nog wat verhalen eromheen. Het beschrijft De Jonges jeugdijaren in een hervormde pastorie in Zaandam, toen hij bijvoorbeeld met een collectebusje geld ophaalde voor de nieuwe Paaskerk. Maar ook hoe hij ten slotte al preluderde op zijn afscheid van het geloof waarbij hij opgroeide: „De laan der vrijheid." Ik werd er niet vrolijk van, om het zacht te zeggen. De verdere verhalen onderstrepten alleen nog maar mijn gevoelens. Het eerste deel van de bedoelde vierdelige serie moest nog komen. Dat deel ligt er nu. Nu gaat het echter, eerlijk en respectvol, over het domeesleven van zijn vader.

Het boek begint met de bijzondere roeping van Freeks grootvader Willem de Jonge. Op twaalfjarige leeftijd kreeg hij op het Zeeuwse Duiveland een soort visioen, dat hij inleefde als een roeping tot het domeesambt. Hij hoorde een stem: „Waar zijt gij?" „Heer, hier ben ik", antwoordde hij. Hij begreep: „Het was God

zelf, geen twijfel aan." Hij wist: ik ben geroepen.

Zijn dominee ter plekke stond kritisch tegenover zulke extraordinair verschijnselen en adviseerde hem zich maar eens te verdiepen in de eerste vijf bladzijden van "Voorbeeld der Goddelijke Waarheden voor eenvoudigen die zich voorbereiden tot belijdenis des geloofs" van Abraham Hellenbroek. Hij leerde een passage uit het hoofd. 's Nachts bracht de Heilige Geest hem in een droom de zekerheid aangaande zijn roeping. Maar om kort te gaan: dominee is hij niet geworden, daarvoor ontbrak hem de nodige vooropleiding. Hij werd eerst Bijbelcolporteur in Breda en na een opleiding voor godsdienstonderrijver werd hij evangelist in Boskoop. Op catechisatie bediende hij zich van het boekje van Hellenbroek.

De zoon

Toen de zoon van Willem, de vader van Freek dus, zeven jaar oud was, stopte zijn vader hem het boekje van Hellenbroek in handen en zei: „Jij gaat later de sacramenten bedienen. Jij gaat domeinee worden zo God het wil." En daarmee komt de hoofdpersoon Andries in beeld. Freek volgt hem op de voet vanaf diens jeugdijaren tot zijn intrede in de derde gemeentete die hij heeft gediend, Zaandam. Daar gaan de memoires het al eerder verschenen tweede deel raken.

Gaande het boek wordt duidelijk dat het feit en fictie is. Eigenlijk is het een roman, maar dan wel zo dat de auteur zich zodanig heeft ingeleefd in de gedachten en zielenroerselen alsook in de theologische ontwikkeling van zijn vader, dat een waarheidsgetrouw beeld ontstaat, hoewel ingebed in de verbeelding van diens zoon.

Na zijn jeugd in Zeeland gaat Andries naar het gymnasium in Gouda en Deventer en vervolgens naar Ruimzicht in Doetinchem, waar hij zijn gymnasiumstudie afmaakt. Daar brengt een Joodse leraar hem in vertwijfeling door hem lectuur in handen te geven die van het geloof afvoert. Hij geeft hem als afscheidscadeau "Afscheid van domeesland" van Menno ter Braak.

In die tijd is hij nog eens in Zeeland. Daar ontmoet hij tante Dien, de zuster van zijn vader, die „de bevindelijkste onder de bevindelijken was in navolging van de door haar geadooreerde dominee Kersten, kind van de Nadere Reformatie." Ze minachtte haar

broer, zegt Freek, om diens „huichelachtige preken."

Ze voegde de jonge Andries toe: „Jij later dominee worden? Laat me niet lachen." Dat het zo toeging tijdens een gebed van tante Dien, moet dunkt me zeker wel naar het terrein van de fictie worden verwezen. Maar intussen wordt de jonge Andries ook steeds achtervolgd door de roepingservaring van zijn vader.

Studie

De schrijver heeft zich kennelijk grondig ingelezen in theologische en kerkhistorische lectuur als hij de studietijd in Groningen ter sprake brengt. Dan komt bijvoorbeeld de Zwitserse theoloog Karl Barth aan de orde en wat prof. Haitjema, de (confessionele) kerkhistoricus ervan vindt. Zijn vader maakte er korte metten mee: „De Bijbel jongen, daar staat alles in. Meer heb je niet nodig." Maar daar komt hij, na enkele maanden „wereldse fascinaties", met al zijn vertwijfelingen in contact met prof. dr. G. van der Leeuw, aanhanger van de ethische theologie, de man van de Liturgische Beweging. Die had voor het eerst in zijn leven belangstelling voor wat er in hem omging.

Om de titel van het boek op het spoor te komen moet men echt het boek helemaal lezen. Als Andries namelijk als aankomend student in Groningen bij Van der Leeuw op diens kamer moet komen en hij in spanning wacht op wat komen gaat, zwaait de deur open en zegt de hoogleraar: „Kom verder." Mocht hij nog aanvechting hebben of hij wel dominee moest worden, hier hielp Van der Leeuw hem tijdens een inweelend gesprek over de drempel. Hij bracht hem bij „het Heilige." Zijn besluit om theologie te gaan studeren stond nu vast.

Gemeenten

In het tweede deel van het boek trekt de schrijver met zijn vader de gemeenten door die hij ging dienen, Westernieland van 1942 tot 1946 en Workum van 1946 tot 1951. Dan wordt het boek verder wel helemaal een met vaart geschreven roman die zich geboeid laat lezen. Hij is daar dominee in de Tweede Wereldoorlog. Twee broers van zijn vrouw bekenen zich tot de NSB. De roepingservaring van zijn vader blijft met hem meegaan. Een hunkering naar „de vonk die overspringt" ter bevestiging van zijn eigen roeping blijft onvervuld. Ook als hij de herbegravenis moet leiden van een gemeentelid dat door de Duitsers was gefu-

De vader van cabaratie Freek de Jonge was predikant in onder meer het Friese Workum. beeld Sjaak Verboom

silleerd: „de vonk, die kleine, maar alles bevestigende Goddelijke genade, was uitgebleven." Maar in Workum overlijdt twee dagen na de geboorte een tweeling. De vader van de dominee komt over ook voor de begrafenis. Desgevraagd weet die zich zijn roeping niet meer te herinneren. In een omhelzing (katharsis, reiniging) vinden vader en zoon elkaar. Andries besluit improviserend, vertrouwend op de Heilige Geest de rouwdienst te gaan leiden. Over Psalm 8: uit de mond der kinderen en der zuigelingen hebt Gij U lof toebereid.

Helas moet ik verder onvermeld en onbesproken laten wat Freek de Jonge in het laatste hoofdstuk vermeldt over de plek die zijn vader in kerk en maatschappij innam toen hij afscheid nam van Workum en koers zette naar Zaandam.

Verwonderd
Het boek kreeg al veel lovende recensies. De auteur blijkt dankbaar gebruik te hebben gemaakt van een stapeltje wetenschappelijke boeken, dat hem werd aangereikt door ds. Jan Dirk Wassenaar, een van de opvolgers van zijn vader in Workum.

Ik heb me al lezende over dit boek verwonderd, soms ook weleens een schrille, onzuivere toon ten spijt. Men moet zich wel blijven realiseren dat Freek de Jonge een romantisch beeld geeft van zijn vader, bezien door zijn eigen bril. Wat is feit, wat is fictie? Enkele jaren geleden voerde ik met Freek de Jonge een ongemakkelijke mailwisseling naar aanleiding van zijn "Preek van de Leek" bij de IKON, een discussie die we hebben afgehecht toen we elkaar op straat tegenkwamen in Huizen. Hij meende dat ik hem aan zijn afkomst wilde herinneren. Nu heeft hij uitvoerig en eerlijk laten weten waar hij vandaan komt. Ik zou nu best verder willen praten. "Kom verder", Freek!

Want de dominee van de planken heeft met respect en liefde over de dominee van de kansel geschreven, tevens de dominee van zijn jeugd. Naar mijn oordeel had hij deel 2 toch maar beter na deel 1 kunnen schrijven.

Kom verder. Memoires I, Freek de Jonge; uitg. Atlas Contact; 322 blz.; € 22,99

Theologische boeken 29

Geloofszekerheid

Velen gaan trouw naar de kerk en zijn intensief bezig met de zaken van Gods Koninkrijk, maar missen toch de zekerheid van het geloof. De Engelse prediker J. C. Ryle (1816-1900) wijst in "Heb je zekerheid?" aan waar deze zekerheid gezocht moet worden. Hij gaat ook in op de oorzaken die het vinden hiervan in de weg kunnen staan. Hij besluit met citaten tot bemoediging.

„Mocht iemand van u in het duister rondwalen over zijn verkiezing, wees niet ontmoedigd. Het is mogelijk dat u verkoren bent zonder het te weten."

Heb je zekerheid? Over de noodzaak om deze te zoeken, veranderingen om te vinden en bemoediging voor zoekers, J. C. Ryle; uitg. Groen; € 9,99

De verloren zoon

De gelijkenis van de verloren zoon is een heel bekende en ook heel geliefde gelijkenis. Wie is de vader uit de gelijkenis? Wat heeft de Heere Jezus met deze gelijkenis willen verkondigen? Wie staat in het centrum van deze gelijkenis? De zeven preken in "De ontfermende Vader" gaan op al deze vragen in. „Om wie gaat het in deze gelijkenis? Het gaat om die vader. (...) Wie staat in

het centrum van deze gelijkenis? Dat is Jezus Christus, als de Zaligmaker der wereld." Ds. A. J. Britstra is predikant van de hersteld hervormde gemeente te Nieuw-Lekkerland.

De ontfermende Vader. Zeven preken over de gelijkenis van de verloren zoon, ds. A. J. Britstra; uitg. De Schatkamer; 139 blz.; € 15,95

Prekenbundel

Zowel ds. L. Vogelaar (1917-1996) als ds. G. Mouw (1942-2022) was predikant van de gereformeerde gemeente te Uddel. Maar beide predikanten kenden elkaar al uit de tijd dat ds. Vogelaar predikant was te Elspeet en G. Mouw ouderling in deze gemeente. De prekenbundel "Tot alle dingen nut" bevat vier preken van ds. Mouw en zes preken van ds. Vogelaar. Beide

predikanten „hameren op hetzelfde aambeeld", schrijft mr. L. Vogelaar (zoon van ds. Vogelaar) in een Woord vooraf. „Dat God op het hoogst verheerlijkt en de zondaar op het diepst verderd wordt."

Tot alle dingen nut, ds. G. Mouw en ds. L. Vogelaar; uitg. De Schatkamer; 182 blz.; € 16,95

Bevestiging en intrede

Met de tekst „Jozef leeft nog" verbond ds. J. A. Weststrate zich op 22 april 2021 aan de gereformeerde gemeente in Nederland te Gouda-Stationplein. De Heere, Die Zijn knechten zendt waar en wanneer Hij wil, stuurt hen „naar elke nieuwe gemeente met een opdracht." Dat blijkt ook uit de bundel "Jozef leeft nog", waarin de afscheidsprek van ds. J. A. Weststrate in Elspeet

en de bevestigings- en intredesprek van hem in Gouda zijn opgenomen. Verder bevat het boek enkele andere preken en de geschiedenis van de gereformeerde gemeente in Nederland te Gouda (Stationplein).

Jozef leeft nog. Bevestiging en intrede te Gouda, ds. J. A. Weststrate; uitg. De Banier; 231 blz.; € 16,50